

Motion till riksdagen 2022/23:1836

av **Ann-Charlotte Hammar Johnsson och Helena Bouveng**
(båda M)

Krav på bodelningsprocessen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en effektivare och snabbare bodelning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder mot obstruktion vid bodelning samt om att överväga införande av stupstocksförfarande och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa mellanbeslut och särskild talan vid bodelning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta över bodelningsärenden till tingsrätten och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en bestämmelse bör införas för att lämna in en slutlig och sammanhållen bevisuppgift och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rättsskydd och rättshjälp vid bodelning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om problematik med dagens bodelning och om att öppna för att se över möjligheten till retroaktivitet för personer som kommit i kläm och fått felaktiga beslut på grund av missbruk inom ramen för bodelning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Omkring hälften av alla äktenskap i Sverige slutar i skilsmässa. En del av dem går till bodelningsprocesser och de kan dra ut på tiden. Under en av livets kanske tuffaste perioder ska två människor komma överens om alla praktiska saker som behöver lösas för att komma vidare i livet. Situationen blir självklart än svårare om någon av parterna inte vill gå vidare med en bodelning, känner sig förfördelad på något sätt eller känner

sig orättvist behandlad. Bodelningsprocesser med långa processer innebär att den part som är ekonomiskt svagast, ofta kvinnor, blir fattiga på grund av att de inte får ut sin del av boet. Kvinnorna hamnar då i ekonomisk utsatthet på grund av att medlen är låsta.

Om motparten då förhalar processen och tillåts göra detta inom ramen för lagstiftningen så utsätts kvinnor för en form av ekonomiskt utnyttjande, eller om man så vill ekonomisk kontroll, genom att kvinnan inte får ut sin del i bodelningen och kan gå vidare i livet. Berättelser från kvinnors liv med bodelningsprocesser vittnar om att det går att förhålla en bodelningsprocess så långt att den ekonomiskt svagare parten tvingas flytta hem till sina föräldrar alternativt får ta lån av desamma och kan komma att hamna på bar backe. Därför behöver lagstiftningen anpassas så att det inte blir möjligt att dra ut på bodelningar som försätter enskilda i ekonomisk utsatthet.

Rättsskydd/rättshjälp

För att snabba på bodelningsprocessen behövs regler som skulle ge bodelningsförrättaren möjlighet att göra detta. Det skulle kunna handla exempelvis om att bodelningsförrättaren skulle ha rätt att dela ut ett vite eller sätta tidsgränser om en part med berätt mod försenar processen. Sådana förslag, och andra, finns i en departementspromemoria från 2005 (Ds 2005:34), men inget av förslagen är genomfört.

I proposition 2006/07:32 Skadestånd och bodelning som den nämnda promemorian låg till grund för anfördes även att det kan finnas anledning att i något annat sammanhang vidare överväga bland annat den fråga som behandlas i promemorian om huruvida det bör införas en möjlighet att besluta om sanktioner för att få en part att medverka under en bodelningsförrättning och därav kan det finnas skäl att vidare utreda effektivare och snabbare bodelningsprocesser.

Den ekonomiskt svagare parten drabbas hårdare av en utdragen bodelningsprocess och därför är det viktigt att den inte drar ut på tiden i onödan. I värsta fall kan det ta så lång tid att ena parten inte anser sig ha råd att genomföra den eller ens vågar påbörja en bodelningsprocess.

Av ovan nämnda skäl behövs nya anpassade regler som kan öka effektiviteten och snabba upp takten i bodelningsprocessen. Av samma skäl bör de juridiska kostnader som uppstår i samband med bodelning bli föremål för utredning.

Bodelningsförrättaren behöver inte arbeta med ärendet om denne inte får betalt vilket kan utnyttjas av en part som vill förhålla bodelningen. Detta kan undvikas om det finns en möjlighet för en part att hos staten till exempel ta upp ett lån för att täcka bodelningsförrättarens arvode och eventuella ombudskostnader. Det förutsätter att parten kan visa att lånet kan betalas tillbaka omedelbart när bodelningen är över. Detta bör ses över.

För den part som inte kan visa att det är möjligt att betala tillbaka lånet skall det finnas möjligheter att ansöka om rättshjälp för bodelningsförrättarens arvode (upp till en viss nivå) och kanske också för ombudskostnader (upp till en viss nivå).

Parter obstruerar och förhalar bodelningen på olika vis, till exempel genom att inte närvara vid bodelningssammanträden och inte besvara skrivelser från bodelningsförrättaren. Därför behöver bodelningsförrättaren få fler verktyg så att inte den ena parten kan svältas ut så som i dag sker, vilket drabbar främst kvinnor eftersom deras ekonomi är mindre än männens. I lagen om skiljeförfarande fastställs att en parts utevaro från sammanträde eller obstruktion inte är något hinder för att avgöra saken i

handlingarna. En sådan motsvarighet finns inte vad gäller bodelning, men en part som begär bodelning bör få ett beslut. Ett sådant beslut gör att beslutsunderlaget för bodelningsförrättaren många gånger kan bli bristfälligt och bör då kompletteras med att bodelningsförrättaren, på yrkande av en part, ges möjlighet att beställa nödvändiga underlag i form av saldobesked och andra för ärendet relevanta underlag från banker och andra som för register över parternas tillgångar och skulder. Det ska då innehålla mer än själva brytdatumet så att hela redovisningsperioden kommer med. Underlag som inkommer till bodelningsförrättaren skall kommuniceras med parterna för yttrande och en part som är passiv bör kunna anmodas att yttra sig efter mönster av 42 kapitlet 15 § rättegångsbalken, så kallat stupstocks föreläggande.

Mellanbeslut och särskild talan

Av 17 kapitlet 6 § äktenskapsbalken framgår att en bodelningsförrättare skall avgöra samtliga frågor som inte är föremål för rättegång. Denna möjlighet för en part att hänskjuta en fråga till domstolen kan utnyttjas av en part som vill förhålla en bodelning. Denna möjlighet att hänskjuta en fråga till tingsrätten kan förlänga en bodelning med flera år.

För att effektivisera handläggningen hos bodelningsförrättaren bör denna möjlighet tas bort och ersättas med en möjlighet för en bodelningsförrättare att, på yrkande av part, meddela ett mellanbeslut som inte får överklagas särskilt utan endast i samband med att ett bodelningsbeslutet överklagas. Ett mellanbeslut kan gälla till exempel fråga om äganderätt till viss egendom.

Flytta över ärendet till tingsrätten

Många ärenden är av olika anledningar långdragna, en del upp till flera år. För att motverka detta kan en regel införas som säger att om bodelningsförrättaren har avgjort ett ärende inom 18 månader skall ärendet överlämnas till tingsrätten som då tar över ärendet och handlägger det på vanligt vis enligt rättegångsbalken.

Yrkanden med mera

För att effektivisera och göra handläggningen mer stringent så bör det finnas en uttrycklig bestämmelse som ålägger bodelningsförrättaren att när boet är utrett, anmoda parterna att framställa sina slutliga yrkanden och grunderna för dessa yrkanden samt en slutlig och sammanhållen bevisuppgift.

En sådan regel skulle också kunna ha betydelse för ett eventuellt överklagande om man tänker sig en regel som säger att en part inte får komma med nya yrkanden och grunder vid ett överklagande om det inte finns särskilda skäl för detta, jmf överklagande från tingsrätten till hovrätten.

Den problematik som dagens lagstiftning medger kring bodelning öppnar upp för att människor försätts i fattigdom och de personer som lever i dessa fleråriga processer med livslånga konsekvenser borde också kunna komma ifråga för retroaktivitet då de kommit i kläm och fått felaktiga beslut på grund av missbruk inom ramen för bodelning.

Ann-Charlotte Hammar Johansson (M)

Helena Bouveng (M)